

תחושה

לדיסלב גרוסמן

מר פרינץ מצוי בכל מקום. פתאום הוא מימינך ומיד הוא לשמאלך. אתה מביט קדימה והוא הולך לקראתך, מסתובב והוא מאחוריך. מר פרינץ הוא אדם פעלתן ופיקח, כלומר הוא שכן יודע-כל וסקרן לאין שיעור בעת ובעונה אחת. הוא אינו מרפה ממך, הוא רוצה לדעת הכל, באמת הכל: מאין ולכן אתה הולך, מה משכורתך, איזה מוות היית רוצה, אלו עיתונים אתה קורא, מה דעתך על זאראטוסטרה, על ציורי שאגאל ועל נצחיותה של החסידה, מדוע אשתך צובעת את שיערה ובאיזו שעה עוזב האורחים את ביתך.

אבל כל זה אינו אלא משחק. פרינץ ממלא יודע הכל הוא אינו מסתיר זאת. הוא מדבר בלהט ועמדתו נחרצת. הוא מדבר בביטחון עצמי שאין לערער, כטיפש שאין לו תקנה, כשליט חכם, או כרועה עזר. בדברו הוא יורק עליך מבין שיניו. היית סולח לו לולא התיו עליך כל-כך הרבה רוק, לולא היה טורדני כל-כך, נטפל כל-כך, אילו היה מודה לפחות פעם שהצדק אינו איתו, שטעות בידו, אילו היה מקשיב לך לפחות פעם אחת. אולם פרינץ הוא חלק מהטבע, פרינץ הוא הר געש פעיל עם עור של אדם; פרינץ הוא פולט מלים כמו הר געש את הלהבה. אולי, לכן נדמה לי לעיתים שפרינץ בעצם אינו יודע דבר, אם כי הוא מתיימר לדעת הכל.

מה בעצם אני רוצה ממנו, שאלתי את עצמי פעם בהתמר-מרות; הרי הוא אדם נחמד ולא מזיק, לא טוב ולא גרוע ממני ומרבים אחרים. היה זה כאשר נזקקתי לך, כשדימיתי שאני תלוי בו מאוד-מאוד.

דמות אחת בביתנו הוציאה אותי משלוותי, ואני האמנתי שעל השאלות המרגשות שהתעוררו סביב דמות זו יכול לענות אדם אחד ויחיד: מר פרינץ.

אספר עתה מה הדבר שהפליא אותי, אחר-כך הרטיט אותי ולבסוף ריתק אותי כדמיון-שווא. שלוש פעמים ביום, תמיד באותן שעות, במסדרון הארוך שבביתנו, ראיתי ישיש מעולם לא הצלחתי לברר לאן הוא שייך ואם הוא שייך למישהו, מאיזו דלת במסדרון הארוך הוא יוצא ולאן הוא הולך. רציתי לפתוח בשיחה איתו, תמיד היה משהו מפריע לי לעשות זאת. לא ראיתי שמישהו שוחח איתו אי-פעם, והרי רבים היו האנשים סביב, כל-כך רבים... אתה רואה את הישיש ונתקף פחד מסתורי. מדוע? איני יודע. גבות עיניו עבות ולבנות, מתמוגגות עם עפעפיו העצומים, ופניו

מרוצלים תחת כובע רחב-שוליים. נקיטנו היה נדיב, והדרת-קודש קרנה מרצינותו השקטה; מצעדיו האיטיים ומפניו המוצלות תמיד. הרגשתי כורח לדעת מה מסתתר מאחורי ארשת-פניו: סבל? פיוס? כשחשתי על גילו עלו בי מחשבות אויליות, שהמבול עבר עליו הוא נשאר בודד ונעזב, איש אינו פונה אליו. הכל רואים אותו ואיש אינו שואל לשלמו. מימי לא ראיתי משוחח עם שכנים; אולי אין להם שפה משותפת איתו או אולי ניטלה ממנו הלשון והכל יודעים זאת, חוץ ממני. הוא היה רזה כשלד, אך לא נראה תשוש, הייתי אומר, להיפך. מיהו אדם זה, הלבוש בקפידה, עטור זקן לבן ומטופח? מאין בא לכאן, לאן הוא הולך? לאן הוא יוצא שלוש פעמים ביום דרך המסדרון הארוך? מה מציק לך? איך אפשר לחיות בודד לנצח, נעזב כליל? ידעתי שרק אדם אחד מסוגל להשיב על שאלותי אלה: פרינץ. הסקרנות אכלה אותי. האוכל היה מר בפי. — מראה הישיש המסתורי שאיש אינו מתעניין בו הדיר שינה מעיני. החלטתי לשאול עליו את פרינץ. להסתכן בשיחה עם פרינץ, גם אם לא אוכל להינתק ממנו. יודע אני מראש שפרינץ ילפתני בין מרפקיו או יחבקני בזרועותיו, וכשאנסה להתרחק ממנו יעצור בי בשתי ידיו. לפרינץ יש שיניים מרווחות, הוא מתיו רוק על איש שיחו דרך הרווחים האלה. אין דבר, אמרתי לעצמי, אנסה. עלי לנסות, אף כי אם אתה משוחח עם פרינץ אפילו רגע ונדמה לך שהסתבכת ברשת, שנלכדת בידי כוח מן החלל, שאתה נתון בצבת, ורק בכוח התנגדותך או ערמוניותך אולי תצליח להיחלץ מהעווית של הפגישה הזאת. פרינץ חובק אותך כאיתן-טבע. כאילו יש בפיך לא לשון אחת אלא מאה לשונות. כאילו יש לו לא זוג ידיים אחת אלא מאה ידיים. כאילו הוא מדבר לא בפה אחד אלא במאה פיות.

ניגשתי לעניין אחר יתכונן. ידעתי שדי לפרינץ ברמז קל, שאתה מוכן לשוחח איתו, והוא כבר רץ לקראתך בהכרת תודה, וענן עופרת יורד על ראשך, אבל לא היתה לי ברירה. התכססתי שלי היה להתקיף את פרינץ בשאלה לפני שינחת עלי דיבורו. פרינץ מרצה כל רעיון שלו, מקדים לו הקדמה ארוכה ומקשט אותה במאה סיפורי-מעשיות, משלים מן היחיים ודוגמאות מנסיונות של אנשים אחרים. החלטתי לירוק אליו את שאלתי, ולומר לו — בטרם יספיק לשאוף רוח — שיזאיל להשיב לי בקיצור נמרץ, הואיל... הואיל וממהר אני אל הרכבת.

הדברים התרחשו כפי שתכננתי, ואף היה לי מזל, באותו רגע הופיע הישיש שלי במסדרון, והיה במרחק של הישג-יד מהמקום שבו עמדתי עם פרינץ. הוא כאילו עלה ממעבה האדמה, בלי אומר ובלי להעיק מבט אלינו, ופסע קדימה כאילו היה לו עניין כלשהו בעולם, בשמיים התכולים, בהת-רחשות האנושית מסביב, בסקרנותי ובלהג של פרינץ בצע-דים מתונים ואיטיים, בארשת מעוררת כבוד שלא מן העולם הזה. מתוך סקרנות הראיתי עלי באצבע לעברו, ומייד חשתי מכה. פרינץ שהנחית מכה פתאומית וחזקה על גבי-ידי הביט בי בבוז, ובחיוך של לעג והסתלק.

נשארתי במקומי, פרינץ התרחק ממני, בכיוון אל הישיש, ובאותו רגע היה נדמה לי שהוא דומה לו בכל.

מצ' כית: עזרא מרקוביץ.